

Mina möten med Astrid Lindgren

JAN GILLBERG

Tittar jag bakåt i tiden kan jag dela in mitt verksamma liv i tre perioder. Den ungdomspolitiska perioden då jag också jobbade på **Industriens Utredningsinstitut**. Den perioden avslutades med att jag var en hårsman från att hamna i **Riksdagen**. Bara 130 röster ifrån. Den andra då jag var städslad som lobbyist åt **Hessnergruppen** – en grupp bestående av ett 20-tal av Sveriges då ledande industriledare som **Curt Nicolin, Olle Franzén, Hans Stahle, Ulf Styren** och **Lars Sundblad**. Gruppen hade gärna sett att jag var kvar i politiken med sikte på att bli partiledare för det som ännu hette **Högerpartiet**. Några av dessa år var jag också sekreterare i **Riksdagens bankoutsnitt**. Den tredje (1969-81) då jag var VD i **Sveriges Marknadsförbund**, som avslutades med att jag förvärvade utgivningsrätten av förbundets organ – då **Den Svenska Marknaden** (DSM) och numera DSM (Debatt Sanningssökande Mediekritik). Därefter har jag varit min "egen" eller kanske bättre uttryckt "min helt och hållet egen". Har alltid värnat om min självständighet.

Åren som VD på Marknadsförbundet

Under Marknadsförbundetiden utkom jag 1977 med boken "Patienten AB Sverige". (1) Förordet har följande lite kaxiga inledning:

"Tidigare var Sveriges Marknadsförbund en av 900 näringslivsorganisationer med sina personella resurser inriktade på kommittéarbete, sammanträdande och remisskrivande.

I dag är Sveriges Marknadsförbund ett företag som specialiserat sig oå upphandling, förpackning, distribution och försäljning av kunskap i modern marknadsföring."

Till detta kommer ett aktivt deltagande i debatten liksom spridande av marknadsorienterat tänkande ute bland företagen.

"Bara under åren 1973-76 har Marknadsförbundet genomfört ett 30-tal informations-turnéer med besök på mellan 600 och 700 företag."

Med de årliga idékonferenserna med tusentalet deltagare och **Kungen** eller någon annan från kungafamiljen som hedersgäst, produktion av kassett- och handlingspaket och all annan utbildningsverksamhet var detta en ytterst verksam period. För "sammanträdande" gavs minsta möjliga tid.

Mina möten med Astrid Lindgren

Som VD i en – som det då var – tyngre näringslivsorganisationerna ingick jag i **Näringslivets Råd**. Lyckades att på ett lite finurligt sätt begränsa mitt mötesdeltagande i rådet. Mötena ägde rum i **Industrihuset** på Storgatan 19 och inleddes kl 10 för att sedan efter diverse pratande övergå i gemensam lunch. Jag såg till att få ordet så tidigt som möjligt. Försökte säga något klokt. Vid 10.30-tiden kom en vaktmästare och meddelade att "direktör Gillberg" (själv kallade jag mig aldrig "direktör", dock VD) hade telefon. Min sekreterare **Inga Axén** hade som vi kommit överens om ringt och frågat efter mig. Jag fick på det sättet möjlighet att smita iväg. Detta var min lite speciella "mötesrutin". Vid ett av dessa tillfällen tog jag cykeln – det var med cykel jag den här tiden tog mig fram – med färdriktning Dalagatan 46 för ett av mina "konspirativa" möten med **Astrid Lindgren**.

Våra möten var fyllda av ett slags – jag kan inte uttrycka det bättre – "upprorisk glädje" med massor av skratt samtidigt som kreativiteten flödade.

Första kontakten

Det var jag som tog den inledande kon-

takten. Jag hade flera år tidigare – bland annat i tidskriften **Origo** (1967-70), som jag var både ägare och utgivare av – tagit upp kampen mot vad jag kallade den "mediavänstern" (2) och då bland annat attackerat **Sven Wärnström**. I honom hade Astrid och jag en gemensam fiende. Wärnström och hans då åtskilliga allierade såg barnboken som ett vapen i klasskampen, som skulle lyfta barn och unga in i en marxistisk värld, rensad från övernaturliga fantasivarelser. Nu var jag VD för en organisation som – vid sidan om att vara ett "kunskapsföretag" inom området marknadsföring – spred den fria marknadssekonomin evangelium.

Astrid var väl bekant med Origo. Jag var välkommen. Dörren var öppen. Det var bara att kliva på och tjoa. Det var så det började. Fortsättningen är historia. Den 10 mars 1976 publicerade **Expressen** Astrids saga om "Pomperipossa i Monismanien". Vid riksdagsvalet den 19 september 1976 bröts 44 års socialdemokratiskt maktinnehav.

Det engagemang som drev Astrid uttrycker hon så här i ett brev den 20 juli 1976 till **Anne-Marie Fries**, där hon skriver:

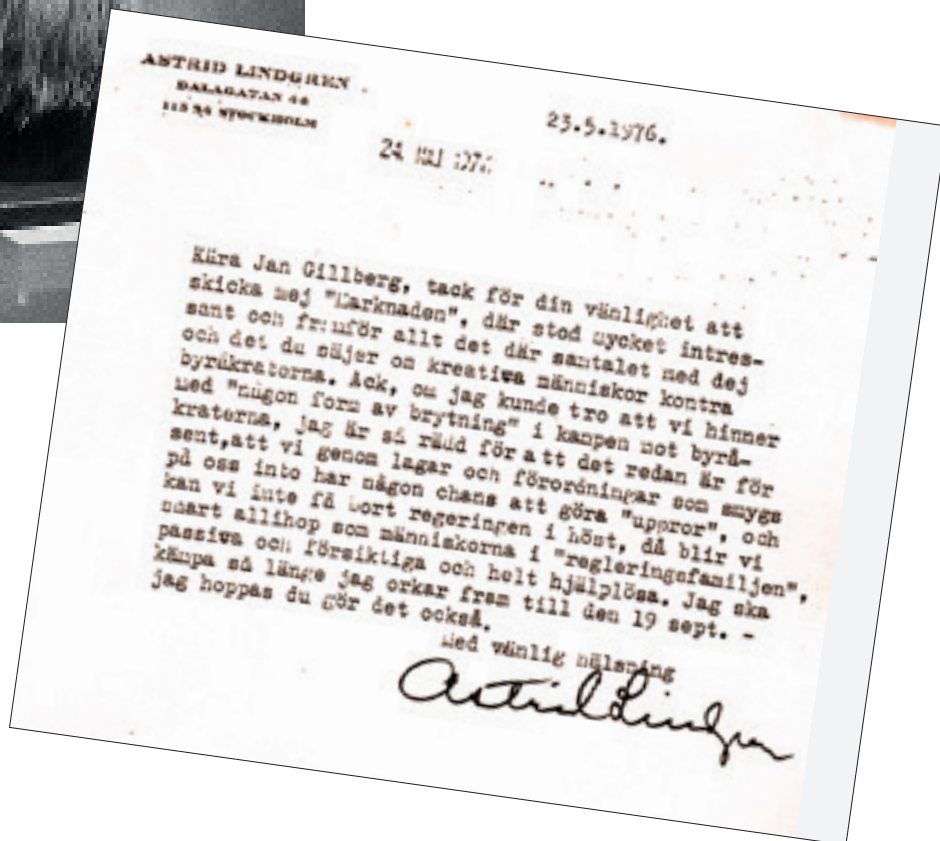
"Jag blir mer och mer upphetsad ju mer jag verkligen ser och förstår vad det är sossarna håller på med. Sannerligen, det är ett ödesval, som förestår oss."

Vad Astrid vände sig mot var Överhetsstaten. Hon kunde också uttrycka sig här:

"Frihetens storm ska komma och den ska knäcka förtryckarna som när träd knäcks och faller. Den ska gå fram med ett dån och sopa bort vår trälldom och äntligen göra oss fria."

Eller på ett lite mer konkret sätt så här:

"Om det är sant att politik är konsten att hindra människor från att lägga sig i det som angår dem (3), så kan ingen den konsten

bättre än den svenska socialdemokratin och dess regering. Den bestämmer allt för oss, var och hur vi ska bo, vad vi ska äta, hur våra barn ska fostras, vad vi ska tycka och tänka, allt!"

I dag skulle Astrid ha sagt, att medierna övertagit den rollen, vilket de ju också gjort.

Om sveket och sorgen

Om Astrids numera sällan omtalade roll som folktribun blir vi påmind om i en i höstas utkommen biografi över Astrid Lindgren författad av **Svend Andersen**: "*Denna dagen, ett liv*" (Norstedts, 2014). Här förmedlas ett eko av mycket av det som blev sagt under våra möten. Ständigt återkom Astrid till sveket mot alla som i alla år röstat på socialdemokraterna. Så här kunde det låta:

"O du min ungdoms rena blossande socialdemokrati, vad har de gjort med dej? Hur länge ska ditt rena namn missbrukas för att skydda

ett maktfullkomligt byråkratiskt orättfärdigt förmyndarsamhälle. Socialdemokratin har svikit mej och alla andra som drömde om ett rättvist folkhem. De nuvarande makthavarna har slutat att värna om demokratin och kunde lika gärna kalla sej Socialbyråkratiska partiet. Om inte fler socialdemokratiska bröder och systrar besinnar sig och den 19 september röstar bort regeringen Palme kommer Sverige framöver få ett enpartivälde som inget europeiskt land väster om järnridån sett maken till. Jag sörjer ihjäl mig för att jag inte längre kan tro på vår socialdemokrati. Om detta skulle jag kunna tala hur länge som helst."

Länge underskattade inte minst Gunnar Sträng genomslagskraften i den – därför så var det – kampanj som Astrid bedrev för att få till stånd ett regimskifte. Och att – som Sträng gjorde – jämföra Astrid med den danske missnöjespolitikern **Mogens Glistrup** var inget lyckat drag. Inte heller att försöka göra gällande att Astrid skulle vara ett instrument styrt av strategerna på **Expressens redaktion**.

Min medverkan

Närmare till hands hade varit att tänka sig, att jag på något sätt skulle ha medverkat i skrivandet. Alltsedan min "*politiska ungdomstid*" har jag varit spök-, tal- och motionsskrivare. Men så var det inte. Pomperipossasagan och alla Astrids uppföljande inlägg var äkta Astridvara. Hennes personliga stil är i sig signum som utesluter något annat. Men visst hade de livliga samtal vi hade uppe på Dalagatan sin betydelse rent idémässigt. Självklart.

En fråga som vid läsningen av Andersens biografi tränger sig på är dock: Varifrån kom eller kanske snarare hur växte idén om "*sagan*" som "*propagandaformat*" fram? Kan jag ha medverkat till detta? Frågan är relevant då jag i mitt skrivande från och till använt mig av olika stilgrepp. Till dessa hör att låta fantasifigurer komma till tals. En av dessa figurer var "*Den Talande Falken*", som framträdde i **DSM** under ett par års tid.

I sammanhanget lite intressant är att

jag just vid den tid det här gäller umgicks med tankar om ett med sagoberättandet besläktat projekt och som omnämns i ett avsnitt i "Patienten AB Sverige". Avsnittet kallade jag "Vår manipulerade vuxenvärld" och som jag avslutade så här:

"Vuxenvärlden har nåtts av en manipuleringsgrad som gör att det solklara sällan är särskilt solklart. Därför undrar jag ibland om det inte skulle vara mera tacksamt att skriva en bok om svensk ekonomi för 10-åringar. På sitt sätt skulle det också vara det riktiga. Det är ju dagens 10-åringar som kommer att få dras med det 'helvete' vi nu som bäst håller på att ställa till med."

(1) I boken återges på 27 sidor ett ljudbandat samtal med **Gunnar Sträng**, som då var finansminister. Även idag intressant läsning. Samtalet ägde rum den 11 november 1971. Vårt samtal fortsatte en stund även efter att bandspelaren stängts av. Sträng gjorde sig ingen brådska. Att han avsatte så mycket tid (mellan kl 17.30 och 20.00) kan ha haft sin förklaring i att han fångat upp att det fanns en grupp industriledare som gärna såg JG som en blivande högerledare och nu var nyfiken på personen ifråga. Den tanken har jag inte haft tidigare. Här skall tilläggas att jag aldrig varit intresserad av en politisk karriär. Min roll – bland annat som spökskrivare men också på en del andra sätt – har

Som engagerade och resultatnriktade var det självklart att vi också diskuterade olika sätt att nå ut. Och naturligtvis gjorde jag vad jag kunde för att uppmuntra världens genom tiderna främsta sagoberättare att i kampen använda sig av sin berättarkonst. Men det var också så att Astrid uppmanade mig att göra vad jag kunde för att framtinga ett regimskifte.

En smått svindlande tanke: Inspirerade vi varandra till det som blev den "saga", som ledde till ett avbrott i 44 års socialdemokratisk maktinnehav? Så kan det faktiskt vara.

varit att verka i bakgrunden. Det har passat mig bättre.

(2) Begreppet "*mediävänstern*" lanserade jag, då jag talade vid ett opinionsmöte i Konserhuset i Stockholm anordnat av **Medborgarrättsrörelsen**. Andra talare var MRR:s ordförande **Gustaf Petrén**, kammaråklagare **Dagmar Heurlin** och **Nils Bejerot**. På mitt inlägg följde kraftiga applåder.

(3) Under årens lopp har jag skrivit åtskilliga artiklar på detta tema. En av dessa är återpublicerad i **DSM 3/2014**: "*P-o-l-i-t-i-s-m-e-n hämmar det enskilda initiativet och krymper människan.*"

Om valet av 1977 års Opinionsbildare Nr 1

Fyra av oss på **Marknadsförbundet** satt – var och en på sin kammare – med den totala 377-listan över de som vi bedömt som viktiga opinionsbildare och gjorde upp en lista på de 10 vi bedömde som allra viktigaste.

Vi hade först haft en diskussion kring kriterierna för vad som skulle bedömas som avgörande för vad som skulle bedömas som avgörande för att tillhöra opinionsbildandets toppskikt. Ungefär så här resonerade vi:

Det räcker inte med att ha åsikter. För att tillhöra de viktigaste bland de viktiga måste man ha uppnått påtaglig effekt på opinionsbildningen. För att lyckas med det måste åsikterna vara engagerande och man måste nå ut med dem.

Astrid Lindgren blev 1977 - året efter det historiska riksdagsvalet den 19 september 1976 - inte bara nr 1 på totalistan. Hon toppade alla våra fyra listor. Så här vill vi motivera valet av Astrid Lindgren:

"Hon blev hela svenska folkets säkerhetsventil. Hon lyckades visa att det är möjligt för en enskild människa att påverka opinionsbildningen genom att föra bestämda och personliga åsikter till togs. Hon nådde inte bara fram till människorna. Hon fick dem att förstå vad hon hade att säga och sätta hennes iakttagelser och åsikter i samband med deras eget liv och situation."

DSM's nisch är

Att säga det som sällan sägs men
som borde sägas... **behöver sägas**